

Position paper

Cultuur en kwaliteit los je niet op met een structuurwijziging!

De gemeentelijke rekenkamer(functie) heeft een belangrijke rol voor de publieke verantwoording. Het is onwenselijk dat er gemeenten zijn die geen, of een langdurig slapende of sluimerende rekenkamer hebben. We zijn blij dat de minister van BZK dit beeld deelt.

Eerder hebben wij al bij de minister er op aangedrongen (zie de brieven van juni 2016¹ en september 2018²) samen met de VNG integraal te bezien hoe we de bijdrage van lokale rekenkamer(functie)s gezamenlijk kunnen verbeteren en niet over te gaan tot het doorvoeren van het wetsvoorstel (afschaffing van de rekenkamerfunctie) zonder gemeentelijk draagvlak.

Wij roepen nu u op deze wetswijziging niet te steunen. Er zijn maar heel weinig gemeenten zonder of met een sluimerende rekenkamer(functie). Wetswijziging is voor deze groep een paardenmiddel, waar het gros van de gemeenten, waar het systeem wel functioneert, alleen maar last van heeft.

Wetswijziging raakt ca. 300 gemeenten met een rekenkamerfunctie

Het schrappen van de rekenkamerfunctie ziet de VNG niet als de oplossing voor een cultuurprobleem. Zoals meermaals aangegeven focust het wetsvoorstel op de uitzondering. Uit onderzoek uit 2015³ bleek 8% van de gemeenten geen of een slapende rekenkamer(functie) te hebben. De werkgroep lokale rekenkamers⁴ focuste zich voornamelijk op deze 8%. Deze 8% blijkt echter helemaal niet zo slapend meer te zijn:

“Het grootste deel van de door de werkgroep bezochte

gemeenten heeft een actieve rekenkamer (21 gemeenten) of is bezig de rekenkamer te activeren (tien gemeenten). Zes gemeenten hebben een slapende rekenkamer. Daarnaast heeft de werkgroep (nog) niet gesproken met twee gemeenten in een activeringstraject en vijf gemeenten met een slapende rekenkamer.”⁴

De wetswijziging gaat deze gemeenten niet helpen! *“Bij sommige gemeenten zal enkel een aanpak van stimuleren en ondersteuning niet leiden tot activering, omdat de weerstand jegens het instrument rekenkamer voortkomt uit overtuigingen en/of ervaringen die doorgaans hardnekkig blijven hangen. Om deze reden zal, onzes inziens, ook nadrukkelijk wijzen door het ministerie op de verplichtingen uit de Gemeentewet niet het gewenste effect hebben.”⁴*

De situatie lijkt na 2015 sterk te zijn verbeterd. Om dat beeld bevestigd te zien hebben wij er in onze reactie² er voor gepleit het onderzoek te actualiseren. Het is voor de VNG onnavolgbaar waarom de minister van BZK de wet voor alle gemeenten wil wijzigen om de cultuur bij een kleine groep gemeenten te veranderen. Ook in de memorie van toelichting werd terecht gesteld dat het juist de “zachte factoren” zijn zoals betrokkenheid, politiek gevoel, stijl van opereren en cultuur die de effectiviteit van rekenkamer(functie)s bepalen. De VNG pleit daarom voor een oplossing die past bij het onderliggende probleem en beschouwt deze wetswijziging als een paardenmiddel waarvan niet duidelijk is of het ook effectief gaat zijn.

Samenwerken aan een cultuurverandering

Positief is de VNG hoe BZK in samenwerking met onder andere de VNG aan de slag is gegaan met de uitwerking van de aanbevelingen van de werkgroep lokale rekenkamers. Hier zijn recent twee waardevolle bijeenkomsten voor geweest en dit heeft geresulteerd in een plan van aanpak. De VNG blijft hierin graag samen optrekken.

In onze ogen staat deze generieke ingreep ook haaks op de ruimte die de minister wil bieden aan meer maatwerk binnen de democratische inrichting van Nederland: *"dat om ruimte te creëren voor variëteit en maatwerk, zodat gemeenten op hun eigen wijze de democratie en bestuur kunnen versterken."*⁵

Wetsvoorstel heeft geen gemeentelijke steun

De VNG steunt het wetsvoorstel niet. Ook niet met de huidige wijzigingen zoals het onderbrengen van de ondersteuning bij de griffie en het schrappen van de adviesrol van raadsleden. Uit het werkgroep rapport lokale rekenkamers blijkt de relatie raad-rekenkamer

juist zo bepalend te zijn. Het wetsvoorstel sluit actieve participatie van raadsleden als rekenkamerlid uit. De raad komt met het wetsvoorstel op nog meer afstand van de rekenkamer.

Daarnaast zijn er volgens de VNG nog uitzoekpunten bijvoorbeeld de mogelijke rolvermenging van opdrachtgever en opdrachtnemer bij het uitvoeren van rekenkamer onderzoek door externe leden. Een situatie die vaker kan voorkomen als alle gemeenten verplicht een rekenkamer moeten hebben met alleen externe leden.

Ook ontbreekt een financiële doorrekening voor de invoeringskosten en een impuls voor structureel extra middelen voor rekenkamerbudgetten. Als de minister echt wil investeren in de cultuur en kwaliteit van de lokale rekenkamerfunctie vraagt dat ook in financiële zin om versterking.

september 2019

1 <https://vng.nl/onderwerpenindex/gemeentefinancien/accountantscontrole-begroting-verantwoording/brieven/vng-reactie-op-actieplan-lokale-rekenkamers>

2 https://vng.nl/files/vng/vngd01ps01_prt106_3052_001.pdf

3 TK, 34.000 VII, nr.54

4 TK, 35.000 VII nr. 100

5 TK, 34.775 VII, nr. 69